

споживачка поведінка має місце у випадках, коли невелике коливання цін ігнорується, а сила звички стає сильнішою за економічний розрахунок. Спорядча споживачка поведінка проявляється по відношенню до недорогих товарів, що купуються час від часу, що дозволяє не надавати великої уваги до вивчення цін. В основі ірраціональної споживачкої поведінки лежать ірраціональні психологічні механізми (наприклад, споживач більш прихильно відноситься до продукту з ціною 2,99 ніж 3,01). Інструментальна споживачка поведінка характеризується відсутністю впливу коливань цін на рішення про покупку і споживання товару. Ціннісно-орієнтована споживачка поведінка характеризує визначені групи споживачів, для котрой саме ціна виступає цінністю, володіє престижем в піх вигляках ціна виступає інструментом демонстраційного статусного споживання.

спеціальним, в цих випадках ця висутига інструментом демонстрирується гальмовий стисненний споживання.

Література:

1. Ложкін Г.В., Комаровська В.Л. Споживачка поведінка // Практична психологія та соціальна робота: науково-практичний освітньо-методичний журнал. – 2009. – №4. – С.1-10
2. Соціологія потреблення Текст./ под.ред. Л.Т. Волковой, Ю. Гронова, В.Н. Мининой. - СПб.: Соціологіческое общество им. М.М. Ковалевского, 2001.-240 с.

Макарович В. К.

ст. викл. кафедри «облік і аудит»

Климко Т. Ю.

к.е.н., доцент кафедри «облік і аудит»
Закарпатського державного університету
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна

РОЛЬ ПРИРОДНОЇ МОНОПОЛІЇ В ЕКОНОМІЦІ КРАЇНИ

Закон конкурентності – один з найважливіших загальних економічних законів товарного виробництва, який виражає постійну залежність між собою учасників процесу виробництва і споживання товарів, їх постійну боротьбу, яка привнесе удосконалувати процес виробництва, застосовувати досягнення науково-технічного прогресу, впроваджувати нові форми організації виробництва, прогресивні системи заробітної плати, тобто здійснювати все, що дає змогу завоювати ринок. Постійний тиск конкурентності – важлива рушійна сила суспільного розвитку. Вона також є важливим регулятором пропорцій виробництва і споживання. Але такий ринковий феномен як монополія не залежить від інших підприємств та компаній, тобто конкурентності відсутня. Коли мас місце природня монополія, неможливе використання жодної альтернативи що до неї і тому єдиним шляхом її подальшого розвитку (або запобігання деградації) та попередження зловживання її монопольного становища є державне регулювання.

В економіці будь-якої держави існують природні монополії – окрім випадки і сфери господарювання, в яких монополістична організація є економічно неминучою і обґрунтованою. В цих сферах суспільство виробило зовсім іншу тактику поведінки: не конкурентну боротьбу, а жорсткий державний контроль.

На даному етапі розвитку національної економіки держава не має досконалого апарату регулювання, і все це залишається «білі плями» у національному законодавстві що до природних монополій. Це зумовлено нагальною необхідністю більш глибокого дослідження сутності природної монополії та її державного регулювання.

Природна монополія виникла внаслідок об'єктивних причин. Вона відбуває ситуацію, коли попит на поданий товар чи послугу найкраще задовільняється однією або декількома фірмами. В її основі полягають особливості технології виробництва та обслуговування споживачів. Тут конкуренція неможлива, та вона й небажана.

Питання природної монополії досліджувалось багатьма науковцями. Основні проблемні питання, які виникли у науковців систематизовано в табл. 1.

Таблиця 1.

автор \ проблема	Принципи виникнення пріродної монополії	Сутність + поняття «природна монополія»	Державне регулювання пріродної монополії	Закони «Про Украйну пріродній монополії»	Підкова диференціація складачів продукції пріродних монополістів	Використання у державному регулюванні пріродних монополічних систем фінансізм	Світовий досвід розвитку пріродних монополій
Анкохіна І.О.	+						
Нікуліна О. В.	+	+	+				+
Сарір В. Г.		+	+				
Якубенко В. П.		+	+				
Деззик С. С.		+	+				
Чураков Я. А.	+	+	+	+	+		
Кривуцький В. В.	+	+	+			+	+
Масс М. С.	+	+	+		+		
Венгред В. В.	+	+	+		+		+

*сформовано на основі даних сайту авторефератів і дисертацій в Україні [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://disser.com.ua/api/search/?query=%EF%F0%E8%F0%EE%E4%ED%E0%+EC%EE%ED%EE%EF%EE%EB%B3%FF>

На основі дослідження літературних джерел виявлено, що в економічній літературі існують різні трактування сутності природних монополій, що пов'язано з поступовим дослідженням цієї категорії, різним рівнем її наукових досліджень в окремих країнах, зосередженням уваги деяких дослідників на окремих аспектах регулювання цін у природних монополіях.

Визначення природної монополії, які наводяться різними авторами систематизовано в табл. 2.

Таблиця 2.

Підходи до трактування сутності поняття "природна монополія" *

Автор	Визначення
Венгер В. В.	природна монополія - це ринкова інфраструктура, що за існуючого рівня науково-технічного прогресу (НТП) надає специфічні послуги, використовуючи спеціальні технології і мережеву організацію виробництва та характеризується високою часткою постійних витрат, що обумовлює доцільність зосередження виробництва в одного виробника.
Кривуцький В. В.	природна монополія – це вид господарської діяльності, що при існуючому рівні НТП, цін ресурсів та попиту на продукцію характеризується істотним ефектом масштабу, але лише за умови законодавчого захисту від руйнівної конкуренції.
Масс М. С.	Запропоновано під природною монополією розуміти ринкову інфраструктуру, що надає специфічні послуги та характеризується високою часткою постійних витрат, наявністю яких і обумовлює зосередження виробництва в одного виробника.
Чураков Я. А.	Під природною монополією необхідно розуміти окремий ринок, функціонування на якому одного виробника є економічно обґрунтованим, оскільки дозволяє досягти зниження рівня витрат, а відповідно і рівня цін на продукцію природної монополії.
Нікуліна О. В.	природна монополія - це сфера економічної діяльності, що характеризується унікальністю ресурсів, технологічним забезпеченням безпеки життєдіяльності, великими капітальними вкладеннями і їхньою мало-ефективністю, неможливістю виникнення конкуренції, наявністю економії на масштабі виробництва.

*сформовано автором на основі даних сайту авторефератів і дисертацій в Україні [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://dissert.com.ua/api/search/?query=%EF%F0%F0%EE%E4%ED%E0+%dC%EE%ED%EF%EE%EB%B3%FF>.

У ст. 1 Закону України "Про природні монополії" [1] природна монополія трактується як стан товарного ринку, за якого задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у звязку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що їх виробляють суб'єкти природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у звязку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від змін цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

Отже, в економічній літературі існують різні трактування сутності природних монополій. На наш погляд, найбільш вдалим визначенням, яке розкриває сутність поняття «природна монополія» є сferа економічної діяльності, що характеризується унікальністю ресурсів, технологічним забезпеченням безпеки життєдіяльності, великими капітальними вкладеннями і їхньою мало-ефективністю, неможливістю виникнення конкуренції, наявністю економії на масштабі виробництва.

Специфіку кожного виду природної монополії з урахуванням визначених критеріїв відповідні природної монополії доцільно враховувати в процесі здійснення заходів державного регулювання конкретного суб'єкта природної монополії.

Перспективами подальших досліджень є аналіз світового досвіду державного регулювання природних монополій та адаптація до України.

Література:

1. Про природні монополії: Закон України від 20.04.2000 №1682-III. [Електронний ресурс]: / Верховна Рада України – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Монинець В. В.
студент
фінансового факультету
Львівської державної фінансової академії
м. Львів, Україна

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕОРЕМИ КОУЗА ДЛЯ СУЧASNОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Аналіз основних характеристик фіrm став підрунтям для більш загальних висновків, які стосуються інституціональної структури економіки. Сам Р. Коуз заклав основу для цього на наступній стадії своєї наукової діяльності. Працюючи у Чиказькому університеті, він розробив теорію, яку спеціалісти вважають революційною з погляду наукового підходу до прав власності. Заснований ним напрям економічної науки отримав назву «проблеми соціальної вартості».